

BEVEZETŐ

A *Thalassa* jelen száma a Freud-évforduló alkalmából jelenik meg. 2006. május 6-án lesz százötven éve annak, hogy Freibergben, egy morvaországi kisvárosban, a mai Příborban Jakob Freud textilkereskedő harmadik gyermekeként Sigmund Freud világra jött. Három éves volt, amikor szüleivel Bécsbe költözött, s Freud csaknem nyolc évtizeden át, 1938-ig ennek a városnak maradt lakója. Ausztria német megszállása után szűkebb családjával együtt Londonba menekült, ahol egy évvel később, 1939. szeptember 2-án meghalt. Az objektív életrajzi *tények* szigorú időrendi sorrendbe állítják Freud élete nyolcvanhárom évének eseményeit, és éles cezúrát vonnak a nyolcvanhárom év és az azóta eltelt hatvanhét esztendő között. Az életrajzi *elbeszélések* azonban folytonosan újrajrják az élettörténetet, újabb és újabb perspektívából vizsgálva a pszichoanalízis megalapítójának emberi jellemvonásait, gondolkodása tudományos forrásait és törekvéseit, kulturális, szellemi beágyazottságát. Az utóbbi évtizedek kutatásai és az újabban napvilágot látott dokumentumok (levelezések, magánfeljegyzések, naplók, interjúk stb.) nyomán ma már sokkal árnyaltabb és differenciáltabb képet alkothattunk Freudról, mint amilyent a klasszikus biográfiák (elsősorban Ernest Jones „heroizáló” Freud-életrajza) nyújtanak számunkra.

A történet tehát korántsem ért véget Freud halálával. Az „alapító diskurzus” (Michel Foucault) és a szerzőnek ebben a diskurzusban elfoglalt helye éppen az utólagos felfedezések, revíziók és kiegészítések révén válik érthetővé. A freudi életműre is igaz az, amit Umberto Eco mond a műalkotásról *Nyitott mű* című könyvében: „Ez a befejezett, tökéletesen kalibrált szervezetének tökéletességébe *zárt* forma [...] nyitott: ezernyi – megismételhetetlen egyediségét érintetlenül hagyó, ám egymástól eltérő – értelmezés lehetősége. Ekkor minden használat *in-*

terpretáció is, kivitelezés is, mivel a mű minden használatban eredeti, új perspektíva szerint kel életre”¹

A freudi életműhöz szervesen hozzátartoznak az *esettörténetek*, amelyek ugyancsak nyitottak az újraértelmezésre. Így például Anna O., Dóra vagy a „Farkasember” története folytonosan újraírható, újabb és újabb terápiás, életrajzi vagy elméleti szempontokkal gazdagítva az eredeti történetet. Voltak páciensek, akik nem csak Freud díványán mondták el történeteiket, hanem meg is írták őket, mindazokkal a reflexiókkal együtt, amelyeket Freudról és a vele való terápiás kapcsolatukról alakítottak ki. A publikált visszaemlékezések közül a legismertebb Szergej Pankejev orosz földbirtokos, majd bécsi emigráns, a „Farkasember” néven elhíresült páciens önéletrajza, és H. D., azaz Hilda Doolittle amerikai költő Freudról szóló visszaemlékezése. Jelen számunkban mindkettőből közlünk részleteket. Ugyancsak jelen számunkban olvasható néhány részlet egy másik orosz, Sabina Spielrein naplójegyzeteiből, amelyek évtizedekkel szerzőjük halála után kerültek elő. Spielrein – a pszichoanalízis korai történetének egyik legérdekesebb páciense, aki később maga is pszichoanalitikussá vált –, jelentős szerepet játszott Jung és Freud személyes élettörténetében éppúgy, mint kettejük viszonyának alakulásában.

A visszaemlékezéseken kívül jelen számunkban olvasható Ábrahám Miklós és Török Mária nagy feltűnést keltett tanulmánya a „Farkasember”-eset értelmezéséről, Susan Stanford Friedman írása H. D. és Freud kapcsolatáról, valamint Dianne Hunter elemzése a pszichoanalízis „alapító páciensének”, Anna O.-nak esetéről.

A Freud-évforduló a 2006-os év egyik jelentős kulturális és tudományos eseménye. Az évfordulóhoz Magyarországon is számos rendezvény kapcsolódik. A budapesti Osztrák Kulturális Fórum májustól novemberig tartó rendezvénysorozattal (tudományos konferenciával, filmhéttel és más programokkal) ünnepli Freudot; a budapesti Francia Intézetben június 1-én és 2-án „Ferenci Lacan után” címmel tartanak konferenciát, és június 15-én nyílik az Open Society Archives bemutatótermében a pszichoanalízis „budapesti iskoláját” bemutató kiállítás. Mindezeknek az eseményeknek a részletes programját a *Thalassa* jelen számában találja meg az olvasó.

Erős Ferenc

¹ Umberto Eco: *Nyitott mű*. Európa, Bp. 1998. 74. old.